

Канагеева И. Конструктивные элементы дизайна (на примере журнальной периодики). В статье проанализированы возможности конструктивных элементов графического дизайна и важность их применения. Определены типологические особенности каждого из этих элементов и основные задачи, которые они выполняют. Исследовано влияние страничных элементов на реципиентов и их возможности по улучшению процесса чтения в целом. Изложенная информация заинтересует начинающих дизайнеров, поможет им сориентироваться в возможностях каждого из рассматриваемых элементов и нужности их применения, а также подскажет актуальные современные тенденции в дизайне печатной периодики.

Ключевые слова: белое (отрицательное) пространство, конструктивный элемент, графический дизайн, страничный элемент, верстка.

Kanaheieva I. Structural Design Elements (On an Example of Magazines). The article deals with the aspects of constructive elements of graphic design and the importance of their application. The author defines typological features of each of these elements and basic tasks that they perform. The influence of page items on recipients and their capabilities to improve the process of reading in general are overviewed. The provided information may be interesting for the beginners in the field of design. It will help them to understand the capabilities of each of the analyzed elements and foresee the usefulness of their practical application. Summarized data will also help to advise current trends in the design of printed periodicals.

Keywords: white (negative) space, constructive element, graphical design, page item, layout.

Адреса для листування: katirchik@ukr.net

УДК 007:304:070. 482

Ольга Керц – кандидат наук із соціальних комунікацій,
старший викладач кафедри журналістики Інституту міжнародних відносин
Національного авіаційного університету

Філософсько-богословська тематика в українських католицьких мас-медіа

Філософсько-богословська тематика в католицьких мас-медіа періоду незалежної України розгортається в кількох напрямках: концептуальні поняття (душа, сумління, толерантність, екуменізм тощо); символіка; обряди; таїнства. Виділено основні напрямки розгортання філософсько-богословської тематики в мас-медіа Римо-католицької церкви в Україні. Виявлено особливості висвітлення означених тем, проаналізовано ідейно-концептуальні засади публікацій, означено їхні жанрові характеристики.

Ключові слова: філософсько-богословська тематика, жанри, мас-медіа, Римо-католицька церква, Україна.

Постанова наукової проблеми та її значення. Криза традиційних ЗМІ, спровокована сучасними тенденціями трансформації системи журналістики, висуває вузькоспеціалізовані медіа (т. зв. «нішеві») на перший план – дослідники журналістики, редактори та видавці визнають цей сегмент традиційних мас-медіа одним із найперспективніших у плані виживання в сучасних умовах [13]. Ці дані актуалізують пріоритетність дослідження католицьких часописів, оскільки останні, без сумніву, відносяться до спеціалізованих видань. У національному масштабі доцільність вивчення контенту вітчизняних католицьких мас-медіа підтверджують дані останніх соціологічних опитувань, що засвідчують високий рівень національної релігійності. Так, українці потрапили в європейську сімку лідерів за релігійністю [9], рівень довіри до церкви постійно зростає (+ 45 % наприкінці 2014 р. і + 44 % у березні 2015 р.), а інститут церкви «протягом усіх років існування України як незалежної держави очолює рейтинг довіри, поступившись лише в останній рік волонтерським рухам» [1].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Контент національних релігійних мас-медіа був предметом дослідження українських науковців: А. Бойко, М. Балаклицького, О. Рижко, М. Рожило, І. Скленера та деяких інших. Однак матеріал філософсько-богословської тематики власне римо-католицьких ЗМІ поки залишався поза увагою науковців.

Мета дослідження. Виявлення напрямків розгортання філософсько-богословської тематики в мас-медіа Римо-католицької церкви в Україні, особливостей їхніх підходів до висвітлення означених тем.

Для реалізації поставленої мети потрібно розв'язати такі **завдання**: опрацювати матеріали означеної проблематики; виділити основні напрямки розгортання філософсько-богословської тематики; проаналізувати ідейно-концептуальні засади публікацій.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів. Філософсько-богословська тематика в католицьких мас-медіа періоду незалежної України розгортається в кількох напрямках: концептуальні поняття (душа, сумління, толерантність, екуменізм тощо); символіка; обряди; таїнства.

Так, одним із найвагоміших концептів для осмислення католицькими медіа є філософське поняття душі. За визначенням, яке подає «Нова католицька енциклопедія», християнське уявлення про сутність душі, яка створена Богом і вселена в тіло при зачатті, щоб зробити людину єдиним живим цілим, – це плід довгого розвитку у християнській філософії. Ця філософська концепція остаточно сформувалася тільки тоді, коли з Орігеном на Сході та св. Августином на Заході затвердився погляд про душу як духовну сутність [14, с. 452]. Архіважливим є спасіння самої сутності людини, якою є душа (спасіння від гріха, що може спричинити вічні муки і смерть). Згідно з вченням Церкви, тільки врятована душа зможе з'єднатись із тілом після другого приходу Ісуса на землю і жити вічно.

Християнське сприйняття терміну подає часопис «Діти Непорочної» (надалі – ДН), де в статті «Душа» переплітаються філософські роздуми з яскравою народною обрядовістю, гуцульським колоритом: «Душа – це, кажуть, сумління. Це щось таке, що плаче у грудях, сумує, передчуває недобре, або радіє, веселиться, коли у світлі Божому купається. Чим довше людина живе, тим душа у ній стає тихішою, сумирнішою. Бо тіло же не таке вогнисте, не таке шалене, то і дає душі трохи спокою перед відлітом. Це щось таке у наших грудях, як сонце» [3, с. 6].

Визначення поняття «сумління», його сутність розглядає часопис «Радість віри» в статті «Католицька наука про сумління» (Radosc Wiary (надалі – RW). – 1997. – № 1. – С. 8). На шпальтах цього ж видання досліджуються тілесний і духовний виміри людини (публікація «Ким є людина»: RW. – 2004. – № 5. – С. 10), а також впродовж двох номерів проводяться філософсько-теологічні студії «Яким є світ» (RW. – 2004. – № 3–4. – С. 11).

Роздумуючи над поняттям толерантності на шпальтах газети «Радість віри» (публікація «Чи досить бути толерантним»), автор намагається довести, що цей термін є надто вузьким для християнства, оскільки трактування поняття відбувається в світському, ліберальному ключі (як прийняття морального пермісивізму): «“Толерувати”, в цьому випадку, означає прийняти і вважати вірним кожний людський вчинок, не виключаючи моральних падінь і психічних відхилень. Коли жодна з доріг не визнається правильною, поняття помилковості втрачає своє значення, коли немає принципів, настає всюдозволеність. <...> Тому для мене, як для християнина, не досить бути “толерантним”» [10, с. 2].

Журналісти католицьких медіа (найчастіше – священнослужителі) розмірковують над нецерковними поняттями, надаючи їм релігійного забарвлення. Так, наприклад, у статті «Інтелігент – знавець чи мудрець?» автор вслід за Булатом Окуджавою перераховує прикмети справжнього інтелігента: постійне бажання вчитись, перевага суспільного над особистим, а морального над матеріальним, відмова від насильства, повага до розумніших за себе, думає незалежно й сумнівається у своїй правоті, чесний, відповідальний, совісний, самоіронічний, на перше місце ставить добро, що і є життєвою мудрістю. Підкреслюючи той факт, що церква усвідомлює важливість інтелігентності і тому заохочує паству до культурної діяльності, автор доповнює перелік характерних ознак мислителя: «Інтелігент зобов'язаний бути вірним головним цінностям – людським, етичним, релігійним, пізнавальним, естетичним та моральним. Все має бути в гармонії, щоб була єдність думок, почуттів і діяльності, а приваблива відсутність манії величчя та лицемірства з додатком простоти і смирення стане оздобою індивідуальності» [6, с. 31].

Одне із центральних теологічних питань, що розвиваються на шпальтах католицьких медіа, є екуменізм (рух за єдність християн). Часопис «Колегія», що вирізняється ґрунтовним, академічним підходом до представлених проблем, уже в першому номері подає кілька матеріалів із цього

питання: офіційні документи Церкви (новий екуменічний директиріум, постанова II Ватиканського собору про екуменізм), інтерв'ю Папи для італійської газети (Колегія. – 1994. – № 1. – С. 11–55). Бюлетень «Slavorum apostoli» наводить «Послання владика з нагоди Тижня молитов про єдність християн», в якому підкреслюється: «Як християни, ми з болем переживаємо розділення Церкви Христової, але беручи участь у загальній молитві про єдність, ми усвідомлюємо, що незважаючи на розділення, через Хрещення ми є братами і сестрами у Христі, а це доволі суттєво. За словами Івана Павла II, те, що нас об'єднує є незрівнянно більшим аніж те, що нас роз'єднує» (*Переклад наш.* – О. К.) [7, с. 9].

У публікаціях різних часописів постійно підкреслюється толерантність щодо інших релігій, згадуються важливі події з життя інших конфесій. Наприклад, Мар'ян кардинал Яворський у «Пастирському посланні Конференції римсько-католицьких єпископів України з нагоди 1020-ї річниці хрещення Русі» заявляє: «Протягом літургійного року латинська Церква вшановує багатьох святих Східної Церкви. В наших містах і селах будуються поруч костели і церкви, в яких люди еднаються духом у спільній молитві до Бога» [12, с. 14]. Автори публікації «Чи вселенська церква є православною» у газеті «Ave Maria» (надалі – АМ) доводять, що слово і назва «православний» є спільним для вселенських західних і східних католиків та візантійських християн (АМ. – 1991. – № 1. – С. 4).

Чимало публікацій присвячено розвитку діяльності інших конфесій: часопис «Радість віри» передруковує інтерв'ю з тодішнім главою УГКЦ Л. Гузаром (RW. – 2000. – № 3. – С. 12), журнал «Воля з Волині» констатує, що греко-католики зміцнюються на Волині («WzW. – 2008. – № 3. – С. 3–4»), «Парафіяльна газета» подає пастирський лист єпископа УАПЦ щодо миротворців (ПГ. – 1995–1996. – № 64. – С. 3) тощо.

Зрушення в екуменічній діяльності в 90-х рр. активно відстежує «Католицький вісник» («Парафіяльна газета»): публікуються інтерв'ю з братом Донахом з екуменічної спільноти Тезе у Франції, яка є організатором Європейських зустрічей молоді (ПГ. – 1994. – № 40. – С. 1), повідомлення про відкриття першої в Україні екуменічної школи в Житомирі (ПГ. – 1995. – № 45. – С. 7), папські листи до ювілеїв Берестейської та Ужгородської уній (ПГ. – 1995. – № 52. – С. 3), присудження екуменічної премії кінофестивалю в Каннах (ПГ. – 1995. – № 54. – С. 7), висвітлюються екуменічні наради студійної групи Київської церкви (ПГ. – 1995. – № 61. – С. 7), презентується екуменічний шлюбний формуляр для шлюбів православних і протестантів, розроблений у Швейцарії (ПГ. – 1996. – № 11. – С. 2) тощо.

Популярність публікацій на екуменічні теми сьогодні не зменшилась, однак разом із зростанням рівня професійності серед конфесійних журналістів з'явилась критичність у поглядах на досліджувану проблему. Ця ж тенденція простежується у промовах отців Церкви. Так, наприклад, ресурс «Credo» цитує префекта Папської ради підтримки єдності християн кардинала Коха: «Сьогодні немає згоди щодо того, куди має прямувати екуменізм» [5], у іншій публікації – «Чи погляд Папи на Україну затуманений «єкуменічною коректністю»?» – аналізується риторика Папи щодо України, в результаті якої «багато українців відчули, що Франциск (можливо, ненавмисно) кинув їхню країну під поїзд заради того, щоб бути «єкуменічно коректним», чи то не драгувати російських православних» [11]. Однак подібні публікації поки є нехарактерними для українських католицьких медіа – найчастіше це передруки із авторитетних конфесійних видань.

Велике значення для релігійного світосприймання має молитва. Окрім безпосередньо текстів молитов (від загальних – до спеціальних: за дієцезію, родину, дитину, щасливу смерть, Батьківщину, мир тощо) обґрунтовується значення молитовності: «Щоб уникнути збайдужіння у молитовному житті, потрібно усвідомити, що молитовне правило є ліками, без яких організм людини просто не витримає боротьби з багатьма духовними вірусами...» [4, с. 8].

Ще один важливий аспект – релігійна символіка. Її роз'яснення має місце майже у всіх виданнях. Так, наприклад, символ хреста трактується у сенсі терпіння: «На хресті Ісус розп'яв нашу гординю і егоїзм, розп'яв гріх, розп'яв диявола і примирив людей з Отцем, відкрив їм Небо – ось чому Хрест є для нас символом спасіння, символом вічного життя» [2, с. 13]. У численних публікаціях католицьких мас-медіа різних років роз'яснюються також головні таїнства Церкви (наприклад, «Таїнство миропомазання», де коментар підкріплюється новенною до Святого Духа – сценарієм проведення таїнства: ПГ. – 1997. – № 8. – С. 9; «Життєдайність Пресвятої Євхаристії»:

ДН. – 2015. – № 2. – С. 2), значення релігійних свят («Великодній період»: ПГ. – 1996. – № 6. – С. 6), обрядів («Via Crucis – зародження та розвиток Хресної дороги»: ДН. – 2014. – № 2. – С. 11–13), в статтях – базові поняття чи явища, на яких ґрунтується віра («Ким для мене є святий дух?», «Потреба втішителя або як уникати шизофренічного поділу на “життя” і “віру”»: ПГ. – 1998. – № 11. – С. 9–10) тощо.

Окремі видання присвячені тільки роз'ясненню католицької символіки, обрядів, таїнств. Це, наприклад, катехично-формаційний додаток до «Парафіяльної газети» «Проповідник», що видавався впродовж 1999–2001 рр. Кожен номер вказаного видання висвітлював окремі грані певного обряду: хрещення дітей (Проповідник. – 1999. – № 1) і дорослих (Проповідник. – 1999. – № 2–3), таїнство сповіді (Проповідник. – 1999. – № 4–6), євхаристії (Проповідник. – 2000. – № 1–4), шлюб (Проповідник. – 2000. – № 5–9) тощо.

На цих же питаннях зосереджується і журнал «Слово між нами» (надалі – СМН; російськомовна версія – «Слово с нами»), який можна віднести до катехичних видань Католицької церкви. У кожному номері широко представлена рубрика «Розважання над святим Письмом» (СМН. – 1997. – № 2. – С. 22–53; 1998. – № 5. – С. 13–43; 2010. – № 1. – С. 18–51 тощо).

Інші матеріали, що представлені у виданні, теж підпорядковані основній ідеї. Так, наприклад, у статті «Симфонія слова» подається аналіз Апостольського послання «Слово Господнє» і зазначається: «Ми покликані не просто щодня читати Святе Письмо і намагатися бути гарними. Новизна біблійного одкровення полягає у тому, що Бог дає пізнати Себе в діалозі, який Він бажає вести з нами» [8, с. 5].

Висновки. Таким чином, філософсько-богословська тематика в католицьких мас-медіа періоду незалежної України розгортається в чотирьох базових напрямках: концептуальні поняття, символіка, обряди, таїнства. Це те коло питань, які оминають світські ЗМІ або подають дуже вузько. Основною відмінністю конфесійних медіа від світських часописів є морально-етичне підґрунтя усіх публікацій. Насиченість матеріалів фактами поступається світським ЗМІ, оскільки для католицьких медіа важливішим є роз'яснення позицій, закладання моральних основ, а конкретні події зазвичай виступають інформаційним приводом. Це пояснює те, що найчастіше матеріали реалізуються в аналітичних та художньо-публіцистичних жанрах. Виховна, просвітницька та пропагандистська функції є пріоритетними у контексті публікацій філософсько-богословської тематики.

Література

1. Більшість населення України відносить себе переважно до Православної церкви Київського патріархату [Електронний ресурс] // Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва». – Режим доступу : <http://dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/bilshist-naselgo-patriarhatu.htm>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 09.04.2015. – Дата перегляду : 09.04.2015.
2. Брат А. Хрест / А. Брат // Діти непорочної. – Львів, 2008. – № 2. – С. 8–9.
3. Ватаманюк К. Душа / К. Ватаманюк // Діти непорочної. – Львів, 2008. – № 1. – С. 5–8.
4. Дерев'яно Р. Крила душі / Р. Дерев'яно // Діти непорочної. – Львів, 2008. – № 3. – С. 8–9.
5. Кардинал Кох: В екуменізмі бракує... мети! [Електронний ресурс] // Credo. – Режим доступу : <http://www.credo-ua.org/2015/03/131063/>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 16.03.2015. – Дата перегляду : 19.04.2015.
6. Падевський С. Інтелігент – знавець чи мудрець? / С. Падевський // Slavorum apostoli. – Харків, 2006. – № 2. – С. 29–32.
7. Падевський С. Послание Владики Станислава Падевского, посвященное Неделе молитов о единстве христиан 18–25 января 2005 года / С. Падевський // Slavorum apostoli. – Харків, 2005. – № 1. – С. 9.
8. Симфонія слова // Слово між нами. – Харків, 2011. – № 4. – С. 5.
9. Соціологи твердять про надзвичайно високу релігійність українців [Електронний ресурс] // Два слова. Українська християнська газета. – Режим доступу : <http://dvaslova.com/stati/sotsiologi-tverdyat-pro-nadzvichajno-visoku-religijnist-ukrayintsiv/>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 16.03.2015. – Дата перегляду : 19.04.2015.
10. Чи досить бути толерантним? // Radosc Wiary. – Дрогобич, 1997. – № 3. – С. 2.
11. Чи погляд Папи на Україну затуманений «екуменічною коректністю» [Електронний ресурс] // Credo. – Режим доступу : <http://www.credo-ua.org/2015/02/129812>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 08.02.2015. – Дата перегляду : 19.04.2015.
12. Яворський М. Пастирському посланні Конференції римсько-католицьких єпископів України з нагоди 1020-ї річниці хрещення Русі / М. Яворський // Slavorum apostoli. – Харків, 2008. – № 3–4. – С. 12–15.

13. McChesney R. Digital Disconnect: How Capitalism is Turning the Internet Against Democracy Hardcover / R. McChesney. – New York : The New Press, 2013. – 299 s.
14. New Catholic Encyclopedia. Second edition: 15 Volume Set / ed. by J.-L. Berg. – Washington, D. C. : The Catholic University of America, 2003. – V. 13. – 957 s.

References

1. Bilshist naselennya Ukrayiny vidnosyt sebe perevazhno do Pravoslavnoyi tserkvi Kyivskogo patriarhatu [Elektronnij resurs] // Fond «Demokratychni initsiatyvy imeni Ilka Kucheriva». – Rezhim dostupu : <http://dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/bilshist-naselgo-patriarhatu.htm>. – Nazva z ekrana. – Data publikatsiyi : 09.04.2015. – Data pereglyadu : 09.04.2015.
2. Brat A. Hrest / A. Brat // Dity Neporochnoyi. – Lviv, 2008. – № 2. – S. 8–9.
3. Vatamanyuk K. Dusha / K. Vatamanyuk // Dity Neporochnoyi. – Lviv, 2008. – № 1. – S. 5–8.
4. Derev`yanko R. Kryla dushi / R. Derev`yanko // Dity Neporochnoyi. – Lviv, 2008. – № 3. – S. 8–9.
5. Kardinal Koh: V ekumenizmi brakuje... mety! [Elektronnij resurs] // Kredo. – Rezhim dostupu : <http://www.credo-ua.org/2015/03/131063/>. – Nazva z ekrana. – Data publikatsiyi : 16.03.2015. – Data pereglyadu : 19.04.2015.
6. Padevskiy S. Intelegent – znavets chy mudrets? / S. Padevskiy // Slavorum apostoli. – Harkiv, 2006. – № 2. – S. 29–32.
7. Padevskiy S. Poslanie Vladyki Stanislava Padevskogo, posvyaschennoe Nedele molitov o edinstve hristian 18–25 yanvarya 2005 goda / S. Padevskiy // Slavorum apostoli. – Harkiv, 2005. – № 1. – S. 9.
8. Symfoniya slova // Slovo mizh nami. – Harkiv, 2011. – № 4. – S. 5.
9. Sotsiologiya tverdyat pro nadzvychayno vysoku religijnist ukrajintsev [Elektronnij resurs] // Dva slova. Ukrayinska hrystyianska gazeta. – Rezhim dostupu : <http://dvaslova.com/stati/sotsiologi-tverdyat-pro-nadzvichajno-visoku-religijnist-ukrajintsev/>. – Nazva z ekrana. – Data publikatsiyi : 16.03.2015. – Data pereglyadu : 19.04.2015.
10. Chy dosyt buty tolerantnym? // Radosc Wiary. – Drogobych, 1997. – № 3. – S. 2.
11. Chy poglyad Papi na Ukrainu zatumaneny «ekumenichnoyu korektnisty» [Elektronnyy resurs] // Kredo. – Rezhim dostupu : <http://www.credo-ua.org/2015/02/129812>. – Nazva z ekrana. – Data publikatsiyi : 08.02.2015. – Data pereglyadu : 19.04.2015.
12. Yavorskiy M. Pastyrskie poslannya Konferentsiyi rymsko-katolytskyh Epyskopiv Ukrayiny z nagody 1020-yi richnytsi hreshchennya Rusi / M. Yavorskiy // Slavorum apostoli. – Harkiv, 2008. – № 3–4. – S. 12–15.
13. McChesney R. Digital Disconnect: How Capitalism is Turning the Internet Against Democracy Hardcover / R. McChesney. – New York : The New Press, 2013. – 299 s.
14. New Catholic Encyclopedia. Second edition: 15 Volume Set / ed. by J.-L. Berg. – Washington, D. C. : The Catholic University of America, 2003. – V. 13. – 957 s.

Керц О. И. Философско-богословская тематика в украинских католических СМИ. Выделены основные направления реализации философско-богословской тематики в СМИ Римско-католической церкви в Украине: концептуальные понятия (душа, совесть, толерантность, экуменизм и т.п.); символика; обряды; таинства. Выявлены особенности освещения указанных тем, проанализированы идейно-концептуальные основы публикаций, обозначено их жанровые характеристики. Морально-этическое основание всех публикаций определено основным отличием конфессиональных масс-медиа от светских. Выявлено, что насыщенность материалов фактами уступает светским СМИ. Определено, что воспитательная, просветительская и пропагандистская функции являются приоритетными в контексте публикаций философско-богословской тематики.

Ключевые слова: философско-богословская тематика, жанры, масс-медиа, Римско-католическая церковь, Украина.

Kerts O. I. Philosophical and Theological Themes in Ukrainian Catholic Media. The main directions of philosophical and theological themes realization in the media of the Roman Catholic Church in Ukraine: concepts (soul, conscience, tolerance, ecumenism, etc.); symbols; ordinances; sacrament, are identified. The peculiarities of the mentioned themes presentation are revealed, ideological and conceptual basis of publications are analyzed, genre characteristics are identified. The moral and ethical basis of all publications are identified as the main difference between the secular media and denominational magazines. Priority of educational and propagandistic functions in the context of philosophical and theological publications is determined.

Keywords: philosophical and theological themes, genres, media, the Roman Catholic Church, Ukraine.

Адреса для листування: olga_kerts@ukr.net